

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 119/2024-40

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], narodenej [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Petrom Harakálym, advokátom, Mlynská 28, Košice, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/186/2022 z 31. augusta 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/186/2022 z 31. augusta 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/186/2022 z 31. augusta 2023 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **959,24 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 24. novembra 2023 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľky, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým uznesením najvyššieho súdu označeným v záhlaví tohto rozhodnutia. Napadnuté uznesenie žiada zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať jej trovy konania.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že právny predchodca sťažovateľky bol žalobcom o náhradu škody (náhrada za bolesť v sume 15 630 eur, náhrada za sťaženie spoločného uplatnenia v sume 93 952 eur, zvýšenie náhrady za sťaženie spoločného uplatnenia v sume 46 976 eur, náhrada za stratu na zárobku počas práceneschopnosti v sume 683,38 eur) spolu s príslušenstvom. Zároveň si žalobou uplatnil aj nárok na náhradu trov konania. O žalobe právneho predchodcu sťažovateľky rozhodol Okresný súd Prievidza rozsudkom č. k. 11C/141/2016-372 z 21. októbra 2021 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“), ktorým žalobu v časti o náhradu za bolesť v sume 12 972,90 eur zastavil (výrok I), konanie o náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 77 980,16 eur zastavil (výrok II), konanie o zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 38 990,08 eur zastavil (výrok III), konanie o náhradu za stratu na zárobku počas práceneschopnosti v sume 567,21 eur zastavil (výrok IV), v prevyšujúcej časti žalobu žalobcu zamietol (výrok V), žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania voči žalovanému vo výške 74,63 % (výrok VI), žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi vo výške 25,37 % (výrok VII) a štátu priznal nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi vo výške 100 % (výrok VIII). Z odôvodnenia rozhodnutia vyplýva, že došlo k dopravnej nehode a poškodeniu zdravia žalobcu, a preto si žalobca uplatnil žalobou svoje nároky voči žalovanej poisťovni. Právny predchodca sťažovateľky počas konania zobral písomným podaním z 20. februára 2017 žalobu späť v rozsahu 33 % z každého uplatneného nároku. Ďalšie späťvzatie žaloby bolo po čiastočnej úhrade uplatnenej sumy žalovaným, čo právny predchodca sťažovateľky oznámil súdu písomným podaním (náhrada za bolesť v sume 7 815 eur, náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia vrátane jeho navýšenia v sume 70 464 eur). Žalovaný ďalej poukázal na účet právneho predchodcu sťažovateľky náhradu za stratu na zárobku počas práceneschopnosti v sume 341,69 eur. Z dôvodu poukázania už uvedených súm žalobca zobral žalobu v adekvátnom rozsahu späť. Súd po čiastočnom späťvzati žaloby posudzoval nároky právneho predchodcu sťažovateľky (celkom v sume 26 731,03 eur) a dospel k záveru o zodpovednosti žalovaného, ale aj spoluvine právneho predchodcu sťažovateľky. Bol toho názoru, že plnenie, ktoré v priebehu konania žalovaný zrealizoval vo vzťahu k právnenému predchodcovi sťažovateľky (z uplatnených nárokov 105 351,72 eur mu poukázal po prvom čiastočnom späťvzati sumu 78 620,69 eur), je dostatočné plnenie s prihliadnutím na všetky dôkazy, ktoré súd vykonal v priebehu konania a ktoré vyšli najavo. Na základe už uvedeného v prevyšujúcej časti žalobu zamietol.

3. Proti rozsudku súdu prvej inštancie (v časti výrokov V o zamietnutí prevyšujúcej časti žaloby a výrokov VI, VII a VIII o náhrade trov konania strán sporu a štátu, pozn.) podal odvolanie právny predchodca sťažovateľky. O tomto odvolaní rozhodol Krajský súd v Trenčíne rozsudkom sp. zn. 5Co/83/2021 z 23. marca 2022 (ďalej len „rozsudok odvolacieho súdu“) tak, že (I.) rozsudok vo výroku V o zamietnutí prevyšujúcej časti žaloby právneho predchodcu sťažovateľky a vo výrokoch VI a VII o náhrade trov konania strán sporu potvrdil, (II.) v časti výroku VIII o náhrade trov konania štátu zmenil tak, že štát má nárok v rozsahu 50 % od každej zo strán sporu a (III.) žalovanej priznal náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. V odôvodnení svojho rozhodnutia k jeho zamietavej časti uviedol, že poskytnuté plnenie bolo dostačujúce, nejde o prípad hodný osobitného zreteľa, a zohľadnil aj skutočnosť, že právny predchodca sťažovateľky nebol pripútaný na lôžko a v čase nehody bol pod vplyvom alkoholu. Pokiaľ ide o omeškanie žalovaného, dospel k záveru, že žalovaný sa nemohol dostať do omeškania s plnením, ktoré je predmetom tohto sporu, pretože k ustáleniu výšky spôsobenej škody, ktorej určenie vzhľadom na povahu žalovaného

nároku bude závisieť aj od úvahy súdu, dôjde až právoplatnosťou rozhodnutia súdu (uvedené sa však netýka nárokov, ktoré žalovaná považovala za opodstatnené na základe svojho šetrenia a tie aj zaplatila). K omeškaniu dlžníka môže dôjsť až uplynutím lehoty na splnenie povinnosti žalovaného, pretože pohľadávka právneho predchodcu sťažovateľky vznikne až právoplatnosťou rozhodnutia súdu (body 31 až 34 rozsudku odvolacieho súdu). K výrokom o trovách konania odvolací súd uviedol, že hoci výroky o náhrade trov konania sú nesprávne (vzhlľadom na pomer úspechu a neúspechu sporových strán nemala byť náhrada trov konania priznaná žiadnej z nich), náprava nesprávneho rozhodnutia súdu prvej inštancie o náhrade trov konania odvolacím súdom by viedla k porušeniu zákazu zmeny rozhodnutia k horšiemu v neprospech odvolateľa (bod 37 rozsudku).

4. Právny predchodca sťažovateľky nespokojný s výsledkom konania podal dovolanie proti výrokom I a III rozsudku odvolacieho súdu. Počas dovolacieho konania došlo k úmrtiu právneho predchodcu sťažovateľky. Najvyšší súd reflektoval na túto skutočnosť, keď uviedol, že v rámci dedičského konania bolo ustálené postavenie sťažovateľky ako dedičky v I. dedičskej skupine (dcéra). V nadväznosti na túto skutočnosť v napadnutom uznesení dospel k záveru, že predmetom konania boli nároky právneho predchodcu sťažovateľky (bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia), ktoré sú obmedzené na osobu poškodeného a tvoria výnimku zo zásady, že práva a povinnosti zo záväzkových vzťahov smrťou veriteľa alebo dlžníka nezanikajú. Preto dovolacie konanie pre nedostatok procesnej podmienky konania (spôsobilosť mať práva a povinnosti) zastavil (body 7 až 11 napadnutého uznesenia).

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta, že predmetom dovolania jej právneho predchodcu boli aj zamietavé výroky o nároku na zaplatenie úrokov z omeškania a nároku na náhradu trov konania. Vychádzajúc z uvedeného, tvrdí, že predmetom dovolania neboli len nároky osobnej povahy, ale aj majetkové nároky, ktoré sú predmetom dedenia podľa § 460 Občianskeho zákonníka. V tejto súvislosti uvádza, že nárok na náhradu trov konania predstavuje príslušenstvo pohľadávky uplatnenej v konaní, poukazujúc na účel inštitútu náhrady trov konania. Ďalej tiež tvrdí, že uvedené rovnako platí aj pre úroky z omeškania z nároku na náhradu za bolesť, sťaženie spoločenského uplatnenia a jeho zvýšenia. Podľa jej názoru úrok z omeškania a rovnako aj náklady spojené s uplatnením pohľadávky sú v zmysle § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka príslušenstvom samotnej pohľadávky. Hľadiac na samotný účel týchto nárokov (úroku z omeškania ako sankčnej povinnosti a nároku na náhradu nákladov konania), je potrebné konštatovať, že sú to odlišné nároky, majú odlišný charakter a účel než samotné nároky osobnej povahy. Vychádzajúc zo svojej argumentácie, dospieva k záveru, že najvyšší súd nesprávne posúdil charakter nárokov napadnutých v dovolaní, čím v konečnom dôsledku nesprávne právne posúdil časť dovolania.

6. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 119/2024-15 z 20. marca 2024 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

7. Následne ústavný súd 23. apríla 2024 vyzval najvyšší súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej ústavnej sťažnosti a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania. V rovnaký

deň upovedomil aj zúčastnenú osobu UNIQA poisťovňa, a.s. (ďalej len „zúčastnená osoba“), o jej práve vyjadriť sa k prijatej ústavnej sťažnosti.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

8. Vyjadrenie najvyššieho súdu sp. zn. KP 3/2024-189, CpJ 114/2024 z 30. apríla 2024 bolo ústavnému súdu doručené 9. mája 2024 s dotknutým zberným súdnym spisom. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení v podstatnom odkázal na vyjadrenie zákonnej sudkyne, ktorá k veci uviedla:

„Žaloba žalobcu [REDAKOVANÉ] (otec sťažovateľky) bola právoplatne zamietnutá aj v časti, ktorou sa domáhal priznania úrokov z omeškania so zaplatením náhrady bolestného a so zaplatením náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia od poisťovne, v ktorej bolo povinne zmluvne poistené motorové vozidlo, (aj) prevádzkou ktorého utrpel škodu na zdraví. Úroky z omeškania ako príslušenstvo pohľadávky (§121 ods. 3 Občianskeho zákonníka) sú viazané na pohľadávku, ich vzťah k pohľadávke je vzťahom vedľajším. Právna povaha nároku žalobcu (bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia) určuje aj právnu povahu jej príslušenstva, ktoré sa preto nemôže riadiť iným právnym režimom a nie je dôvod podrad'ovať ho pod iné ustanovenia Občianskeho zákonníka, a to ani pokiaľ ide o zánik pohľadávky smrťou oprávnenej osoby. Ak je plnenie hlavného záväzku viazané a obmedzené len na osobu poškodeného (bolestné je odškodnením za bolesť, ktorú cítil iba a jedine on) a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia predstavuje odškodnenie za nepriaznivé dôsledky poškodenia zdravia na životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho osobných a spoločenských potrieb (nie niekoho iného, koho zdravie poškodené nebolo), potom ani sankcia za omeškanie veriteľa s plnením tohto hlavného záväzku v podobe úrokov z omeškania ako vedľajšia pohľadávka nemôže patriť inej osobe (oneskorene bola plnená pohľadávka patriaca výsostne osobe, ktorá utrpela poškodenie zdravia). Ak by aj iná osoba utrpela v príčinnej súvislosti s poškodením zdravia žalobcu vlastnú ujmu, môže sa ochrany svojho práva (aj s príslušenstvom v podobe úrokov z omeškania v prípade peňažného plnenia) domáhať samostatne.

Pokiaľ ide o náhradu trov konania, hoci dovolateľ v úvode dovolania explicitne tvrdil, že napáda I. a III. výrok rozsudku odvolacieho súdu, v texte dovolania neuviedol jediný dôvod, pre ktorý by malo byť rozhodnutie o trovách konania zmätočné (§ 420 písm. f) CSP), alebo došlo k pochybeniu pri riešení právnej otázky týkajúcej sa náhrady trov konania (§ 421 ods. 1 CSP). Jeho argumentácia sa týka ustálenia miery spoluzodpovednosti poškodeného za vzniknutú škodu a nesúhlasu s rozhodnutím o úrokoch z omeškania. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. zo 6. marca 2014, sp. zn. 3ECdo/278/2013 publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. R 2/2015, na ktoré poukazuje sťažovateľka, bolo vydané v exekučnom konaní; dovolací súd posudzoval zánik práva na náhradu trov konania priznaných exekučným titulom poškodenému, ktorý zomrel po podaní návrhu na vykonanie exekúcie, vychádzajúc z § 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka vo väzbe na § 37 ods. 3 Exekučného poriadku a na § 107 ods. 1 vtedy účinného Občianskeho súdneho poriadku. Predmetom posudzovania dovolacieho súdu teda nebolo procesné nástupníctvo v dovolacom konaní o náhradu

škody z titulu bolestného a z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia, v ktorom dovolateľ podal (bez vymedzenia relevantných dôvodov) dovolanie vo vzťahu k náhrade trov konania.

Domnievam sa, že na základe uvedeného postupom dovolacieho súdu nedošlo k porušeniu sťažovateľkou označeného ústavného práva a jej ústavnej sťažnosti nie je možné vyhovieť.“

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

9. Zúčastnená osoba svoje právo vyjadriť sa k prijatej ústavnej sťažnosti využila podaním doručeným 10. mája 2024. V podstatnom sa nestotožnila s klasifikovaním príslušenstva pohľadávky (nároku na úroky z omeškania a na náhradu trov konania) ako svojou povahou majetkových práv odlišných od povahy osobnostných nárokov uplatnených v konaní, čo malo byť dôvodom toho, že nároky na príslušenstvo smrťou žalobcu nezanikajú, stávajú sa predmetom dedičstva. Vyjadruje názor, že vzhľadom na to, že odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti vo výroku V o zamietnutí prevyšujúcej časti žaloby právneho predchodcu sťažovateľky a vo výrokoch VI a VII o náhrade trov konania strán sporu, nie je možné ani prostredníctvom ústavnej sťažnosti dosiahnuť v merite veci iné rozhodnutie, ktoré by odôvodňovalo iné rozhodnutie o trovách odvolacieho konania. V tejto súvislosti tiež argumentuje uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3ECdo/278/2013 zo 6. marca 2014 (na ktoré sa odvoláva aj sťažovateľka, pozn.), v zmysle ktorého „... nezaniká ale právo na zaplatenie sumy prisúdenej poškodenému ako náhrada trov konania“, k tomu zúčastnená osoba dodáva, že k zániku tohto práva na zaplatenie priznanej náhrady trov nedôjde len v tom prípade, ak táto suma bola priznaná poškodenému (právnemu predchodcovi sťažovateľky) rozhodnutím súdu ešte počas jeho života. Keďže dovolateľ po právoplatnom priznaní nároku na náhradu trov počas dovolacieho konania zomrel, nemôže mu byť priznaný nárok na náhradu trov konania v inom rozsahu, pretože mu v takom rozsahu nebol priznaný počas jeho života, teda mu nevznikol.

10. Zároveň zúčastnená osoba tvrdí, že rovnaký záver je možné prijať aj vo vzťahu k nároku na úroky z omeškania. V súvislosti s týmto nárokom argumentuje a akcentuje, že ak sa dlžník dostal do omeškania s plnením práva, ktoré má osobnostnú povahu, potom musí byť rovnaký postup uplatnený aj vo vzťahu k jej príslušenstvu, pretože jeho vznik a existencia sú veľmi úzko naviazané na danú pohľadávku a jej povahu a na tomto závere podľa jej názoru nemení nič ani skutočnosť, že ide svojou povahou o sankčný nárok, keďže jeho účelom je odškodnenie alebo kompenzovanie ujmy poškodeného, že dlžník svoju povinnosť (ktorej plnenie bolo obmedzené len na osobu veriteľa) nesplnil včas.

11. Zúčastnená osoba dáva do pozornosti skutočnosť, že ak by ústavnej sťažnosti bolo vyhovené, viedlo by to k tomu, že predmetom dovolacieho konania by bol nárok na úroky z omeškania a nárok na náhradu trov konania, a teda by neboli splnené základné procesné podmienky na dovolacie konanie, pretože podľa § 422 ods. 1 písm. a) a b) dovolanie podľa § 421 ods. CSP nie je prípustné, ak peňažné plnenie nepresahuje desaťnásobok minimálnej mzdy, resp. jej dvojnásobok (pri spotrebiteľských sporoch), pričom sa na príslušenstvo neprihliada. V súvislosti s nárokom na náhradu trov konania dáva do pozornosti § 357 písm. m) CSP, podľa ktorého je dovolanie podľa § 421 ods. 1 CSP, čo sa týka rozhodnutia o trovách konania, neprípustné.

12. Vychádzajúc zo svojej argumentácie, zúčastnená osoba navrhla, aby ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel.

III.3. Replika sťažovateľky:

13. Právny zástupca sťažovateľky sa k stanovisku najvyššieho súdu a zúčastnenej osoby vyjadril podaním doručeným 7. júna 2024. V podstatnom artikuloval nesúhlas s tým, že príslušenstvo pohľadávky v prípade osobnostných nárokov sa nemôže riadiť iným režimom ako samotná pohľadávka, ktorá je nesporne osobnostným nárokom s poukazom na znenie § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka, z ktorého vyvodzuje, že ak splnenie pohľadávky nastalo po tom, čo sa dlžník dostal do omeškania, vzniklo do zániku pohľadávky (splnením) aj jej príslušenstvo. Preto ak dlžník splní veriteľovi po vzniku omeškania len istinu pohľadávky, evidentne dôjde k zániku len samotnej pohľadávky, a nie jej príslušenstva. Vychádza pritom zo znenia § 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ktoré stanovuje, že smrťou veriteľa zaniká len právo obmedzené na jeho osobu a právo na náhradu za bolesť a náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia. Podľa názoru sťažovateľky zánikom pohľadávky nie je možné analogicky dôjsť ani k záveru o zániku jej príslušenstva, je potrebné skúmať ich povahu a účel samostatne, tak ako to bližšie uviedla v rámci argumentácie použitej v ústavnej sťažnosti s poukazom na závery uvedené v rozhodnutí sp. zn. 3ECdo/278/2013 zo 6. marca 2014.

14. Vo vzťahu k nárokom na náhradu trov konania je sťažovateľka toho názoru, že trovy konania je potrebné považovať za príslušenstvo pohľadávky, ktorej existencia nie je priamo viazaná na existenciu pohľadávky, obdobne ako je to aj v prípade úrokov z omeškania.

15. K splneniu procesných podmienok prípustnosti dovolania sťažovateľka poukázala na skutočnosť, že dovolanie jej právneho predchodcu nebolo založené len na dôvode podľa § 421 CSP, ale rovnako bolo založené aj na tvrdenej existencii dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá nie je závislá na podmienke majetkového cenzu pre dovolacie konanie.

16. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

17. Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto preskúmava len to, či orgán verejnej moci ten-ktorý zákon nevyložil spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

18. Zároveň ústavný súd pripomína, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových

okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

19. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa tvrdí, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

20. Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. Z týchto hľadísk preto ústavný súd posudzoval aj sťažovateľkou napadnuté rozhodnutie krajského súdu.

21. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že paušálny záver najvyššieho súdu (na základe ktorého dovolací súd dovolacie konanie zastavil) o tom, že predmetom dovolacieho konania boli len osobnostné nároky, resp. rozhodnutie o nich, nezodpovedá skutočnosti. Predmetom dovolacieho konania bol aj potvrdzujúci výrok odvolacieho súdu o zamietnutí žaloby v časti nároku na úrok z omeškania a implicitne aj od neho závislý výrok o trovách konania.

22. Je možno prisvedčiť argumentácii, že úrok z omeškania tvorí príslušenstvo pohľadávky. Jeho vznik, trvanie a zánik však nevyhnutne nemusí splývať so vznikom a zánikom samotnej pohľadávky. Nárok na úrok z omeškania vzniká omeškaním dlžníka so splatením splatnej pohľadávky a nie je späť so vznikom samotnej pohľadávky. Rovnako zánikom pohľadávky formou splatenia nezaniká nárok na úrok z omeškania, ak k splateniu pohľadávky došlo v čase omeškania dlžníka.

23. Argumentácia najvyššieho súdu a nakoniec aj zúčastnenej osoby je založená na premise, že so zánikom osobnostnej pohľadávky v dôsledku smrti veriteľa zaniká aj nárok na jej príslušenstvo, ak nebolo dovtedy o ňom právoplatne rozhodnuté a takéto plnenie nebolo aj vyplatené. Vychádza pritom z toho, že ide o osobnostné nároky, ktoré sú výlučne späté s osobou veriteľa ako poškodeného. Uvedené má platiť aj na jej príslušenstvo.

24. Tento paušálny záver najvyššieho súdu podľa názoru ústavného súdu v okolnostiach veci neobstojí, pretože, ako správne argumentovala sťažovateľka, povaha nároku na úrok z omeškania nie je výlučne spätá s osobou veriteľa, tak ako je to v prípade nároku na bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorých existencia je viazaná *ex lege* na život veriteľa (§ 579 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Aj keď ide o príslušenstvo osobnostnej pohľadávky, uvedené ešte neznamená, že smrťou veriteľa zaniká aj jej príslušenstvo, ktoré v okolnostiach veci nepochybne vzniklo (dlžník sa dostal do omeškania a plnil až v priebehu konania na súde prvej inštancie, pozn.). Totiž funkciou a účelom zákonného nároku na úrok z omeškania v posudzovanom prípade nie je primárne odškodniť ujmu, ktorú utrpela osoba v súvislosti so škodovou udalosťou ako poistným rizikom, ale sankcionovať dlžníka za omeškanie s plnením svojej povinnosti. Je možné konštatovať, že tento nárok nevzniká spolu s osobnostnou pohľadávkou, ale na to, aby

tento nárok vznikol, musí pristúpiť aj ďalšia skutočnosť, a to omeškanie dlžníka. Z hľadiska funkcie teda úrok z omeškania nemá súvis s druhom pohľadávky, ale so skutočnosťou, že dlžník neplní svoju povinnosť. Preto nemožno ani rozumne v súlade s namietanými právami tvrdiť, že existencia tohto nároku a jeho trvanie je obmedzené na život veriteľa, ako je to v prípade hlavnej osobnostnej pohľadávky, ktorej zánik je *ex lege* explicitne vyjadrený v §579 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Podľa názoru ústavného súdu nemožno na škodu oprávneného analogicky rozširovať výkladom obsah tohto ustanovenia tak, že sa vzťahuje aj na príslušenstvo pohľadávok vymenovaných v označenom ustanovení Občianskeho zákonníka. Uvedený názor totiž nemá zákonný podklad a vzhľadom na rozdielnu funkciu týchto nárokov nezodpovedá ani princípom spravodlivosti.

25. V tejto súvislosti je podľa názoru ústavného súdu potrebné sa vyjadriť aj k momentu vzniku nároku na úrok z omeškania v obdobných prípadoch vo všeobecnosti.

26. Súd prvej inštancie v súvislosti s týmto nárokom dospel k záveru, že ak sa poistné plnenie stane predmetom súdneho sporu, je žalovaný povinný plniť až po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody poisťovateľovi, preto sa žalovaná nemohla dostať do omeškania s plnením, ktoré je predmetom sporu (bod 85 rozsudku súdu prvej inštancie). Odvolací súd v súvislosti s týmto nárokom a argumentáciou sťažovateľky, ktorá poukazovala na závery skoršieho nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 214/2020-29 zo 14. októbra 2021, podporené judikatúrou Najvyššieho súdu Českej republiky v rozsudku sp. zn. 25 Cdo 895/2008 zo 17. decembra 2009 (bod 9 rozsudku odvolacieho súdu), konštatoval správnosť záveru súdu prvej inštancie v duchu, že ak poisťovateľ rozporuje nárok poškodeného, ktorý na základe vlastného prešetrenia nemá za preukázaný, tak sa nemôže dostať do omeškania pred právoplatnosťou rozhodnutia súdu o ňom (bod 33 rozsudku odvolacieho súdu), pričom na závery ústavného súdu vôbec nereflektoval ani sa nimi osobitne nezaoberal.

27. Ústavný súd sa problematikou vzniku nároku na úrok z omeškania v obdobnom prípade, ako je tento, už zaoberal, keď v náleze č. k. II. ÚS 263/2022-47 zo 7. septembra 2022 konštatoval, že takýto výklad spornej právnej otázky (okamih vzniku nároku na úrok z omeškania, ktorý je prakticky identický s názorom odvolacieho súdu v tejto veci, pozn.) vyhodnotil ako „*neprípustne formalistickú interpretáciu právnej normy bez zohľadnenia všetkých okolností prípadu a právnych súvislostí, na základe ktorej dospel krajský súd k záverom, ktoré vybočujú z ústavných medzí a opomínajú skutočný účel a zmysel právnej úpravy úrokov z omeškania. Zároveň pri viacerých do úvahy prichádzajúcich výkladoch došlo k uprednostneniu takého z nich, ktorý je v neprospech poškodeného (spotrebiteľa) a oproti iným subjektom povinným na náhradu škody neprímerane zvýhodňuje poisťovateľa, ktorého predmetom podnikania je práve na základe poistných zmlúv poskytovať poistné plnenie. Preto súčasťou jeho podnikateľského rizika, ktoré je poisťovateľ povinný znášať, je aj prípadné nesprávne ohodnotenie rozsahu vzniknutej škody jej odborným aparátom. Sporný výklad preto nezohľadňuje ani korektív materiálnej spravodlivosti. Z uvedených dôvodov krajským súdom poskytnutý výklad ústavne neakceptovateľne zasahuje do základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces, najmä v časti garancie aplikácie ústavne súladne interpretovanej účinnej právnej normy. Za rovnako závažné však ústavný súd považuje, že ide o výklad nezodpovedajúci požiadavke eurokonformného výkladu smernice, napriek tomu, že všeobecný súd je tým štátnym orgánom, ktorého úlohou je pri aplikovaní transponovanej právnej normy zohľadniť účel a zmysel smernice a vyložiť vnútroštátne právo*

tak, aby sa smernicou zamýšľané účinky dosiahli aj v prípade nejednoznačnosti transponovaného znenia.“.

28. Ústavný súd ani v tejto veci nemá dôvod sa odchýliť už od skoršieho vyčerpávajúco zdôvodneného názoru na danú problematiku a v podrobnostiach naň odkazuje. Zároveň konštatuje, že záver odvolacieho súdu v posudzovanej veci týkajúci sa vzniku nároku na úrok z omeškania je v kontexte námietok sťažovateľky uvedených v jej odvolaní (poukaz na závery v č. k. III. ÚS 214/2020-29 zo 14. októbra 2021) prejavom arbitrárnosti a arogancie, keď odvolací súd aj napriek existencii rozhodnutia vyššej súdnej authority, na ktorú bolo poukazované, vôbec nereflektoval a vôbec nezdôvodnil, prečo tieto závery považoval za neaplikovateľné na vec sťažovateľky, čím zaťažil svoje rozhodnutie arbitrárnosťou. Toto pochybenie odvolacieho súdu pri odôvodňovaní svojho rozhodnutia možno jednoznačne podradiť pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP.

29. Pokiaľ ide o nárok na náhradu trov konania, predmetom dovolania bol výrok I rozsudku odvolacieho súdu (tu v časti potvrdenia výrokov rozsudku prvej inštancie o práve a povinnosti žalobcu na náhradu trov konania na okresnom súde) a výrok III rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bola právnenému predchodcovi sťažovateľky uložená povinnosť nahradiť žalovanej trovy odvolacieho konania. Ku dňu smrti dovolateľa (teda v priebehu dovolacieho konania) toto právoplatne judikované právo a povinnosti nadobudla sťažovateľka. Aj v tomto smere bol účastníkom dovolacieho konania nositeľ práv a povinností priznaných a uložených napadnutým rozhodnutím odvolacieho súdu.

30. Vychádzajúc z uvedených zistení a úvah, ústavný súd už len na tomto základe dospel k záveru, že najvyšší súd arbitrárne posúdil predmet dovolacieho konania, na základe čoho potom dospel k neudržateľnému právnenému záveru o potrebe zastavenia dovolacieho konania v celom rozsahu, v dôsledku čoho došlo k neprípustnému zásahu do označených práv sťažovateľky v parciálnom aspekte práva na prístup k súdu.

31. Ústavný súd preto rozhodol, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (body 1 výroku nálezu).

32. V nadväznosti na konštatovanie porušenia označených práv sťažovateľky ústavný súd napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku nálezu).

33. V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

V.

Trovy konania

34. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil

inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovateľka si uplatnila nárok na náhradu trov konania v súhrne 959,24 eur.

35. Ústavný súd priznal sťažovateľke trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúcu z odmeny advokáta za tri úkony právnej služby. Za dva úkony uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) patrí odmena v sume dvakrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 12,52 eur. Za úkon vo veci samej (stanovisko) vykonaný v roku 2024 patrí odmena v sume 343,26 a režijný paušál v sume dvakrát po 13,73 eur.

36. Ústavný súd priznal náhradu trov konania v sume 799,37 eur, ktorá sa vzhľadom na skutočnosť, že právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, zvyšuje o 20 %. Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, tak ako to vyplýva zo súdneho spisu, predstavujú sumu 959,24 eur (bod 3 výroku nálezu).

37. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. septembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu